

Απαντήσεις του ΠΟΥΤΙΝ
σε ερωτήσεις που του έγιναν μετά από την ομιλία του
στο VALDAI CLUB στις 21 ΟΚΤΩΒΡΙΟΥ

Παρουσιάζουμε τις απαντήσεις που έδωσε ο Πρόεδρος Πούτιν, σχετικά **με την ενεργειακή κρίση**, τις παγκόσμιες αγορές και τους κανόνες τους, τη θέση της Ρωσικής Ομοσπονδίας επ' αυτού, καθώς επίσης και σχετικά με την κλιματική αλλαγή.

Το πλήρες κείμενο της ομιλίας του Πούτιν αναρτήθηκε στον ιστότοπο Σεισάχθεια [σ' αυτόν τον σύνδεσμο](#). Στον ίδιο ιστότοπο, υπάρχει [σύνδεσμος σε μορφή pdf](#) που παραπέμπει στη συνέχεια της συνεδρίας, με όλες τις ερωτήσεις και τις απαντήσεις. Από τον σύνδεσμο αυτόν επιλέξαμε τα αποσπάσματα του διαλόγου που ακολουθούν και που αφορούν τη θεματολογία στην οποία αναφερόμαστε.

.....

Mark Champion: Σας ευχαριστώ. Κύριε Πρόεδρε, όσον αφορά το θέμα της δυνατότητας αποστολής επιπλέον φυσικού αερίου στην Ευρώπη, η οποία, όπως γνωρίζετε, αντιμετωπίζει κρίση φυσικού αερίου αυτή τη στιγμή, έχετε μιλήσει γι' αυτό στο παρελθόν, αλλά, ξέρετε, κατά καιρούς έχει δημιουργηθεί αρκετή σύγχυση. Κάποιες φορές Ρώσοι αξιωματούχοι αναφέρουν ότι υπάρχει διαθέσιμο πρόσθετο αέριο που μπορεί να σταλεί εάν ανοίξει ο Nord Stream 2, και άλλες φορές, έχουν υποδείξει ότι δεν υπάρχει διαθέσιμο αέριο για να σταλεί στην Ευρώπη. Και αναρωτιόμουν αν θα μπορούσατε με την ευκαιρία αυτή να διευκρινίσετε αν υπάρχει επιπλέον διαθέσιμο αέριο που μπορεί να στείλει η Ρωσία στην Ευρώπη, αν, ας πούμε, ανοίξει ο Nord Stream απόψε, ή αν δεν υπάρχει τέτοια δυνατότητα.

Βλαντιμίρ Πούτιν: Ειλικρινά, είναι παράξενο για μένα να ακούω τέτοιες ερωτήσεις. Μου φαίνεται ότι εξήγησα τα πάντα κατά τη διάρκεια της Ρωσικής Εβδομάδας αφιερωμένης σε θέματα Ενέργειας, στη Μόσχα. Ωστόσο, εφόσον υποβάλλονται αυτές οι ερωτήσεις, θα πρέπει σίγουρα να μιλήσουμε εκτενέστερα γι' αυτό.

Προσέξτε τι συμβαίνει. Νομίζω ότι είπα στη συνάντηση με την κυβέρνηση χθες ή προχθές: δεν πρόκειται μόνο για τις πηγές ενέργειας ή το φυσικό αέριο, αλλά και για την κατάσταση της παγκόσμιας οικονομίας. **Οι ελλείψεις αυξάνονται στις προηγμένες, οικονομικά προηγμένες χώρες. Πάρτε για παράδειγμα τις Ηνωμένες Πολιτείες. Πρόσφατα έλαβαν μια ακόμη απόφαση να αυξήσουν το δημόσιο χρέος τους.**

Για όσους δεν ασχολούνται με την οικονομία, μπορώ να σας πω τι σημαίνει μια απόφαση για αύξηση του δημόσιου χρέους. Η Ομοσπονδιακή Τράπεζα θα τυπώσει χρήμα και θα το θέσει στη διάθεση της κυβέρνησης. Αυτό συνιστά έκδοση χρημάτων. Το έλλειμμα αυξάνεται και ο πληθωρισμός αυξάνεται ως απόρροια της διαδικασίας έκδοσης. Αυτό οδηγεί σε αύξηση των τιμών στις πηγές ενέργειας, στο ηλεκτρικό ρεύμα. Έτσι λειτουργούν τα πράγματα, όχι αντίστροφα.

Ωστόσο, η κατάσταση επιδεινώνεται επίσης λόγω των **πραγματικών συνθηκών** στην αγορά ενέργειας. Ποιες είναι αυτές οι πραγματικές συνθήκες; Μόλις μιλήσατε για την Ευρώπη. Τι συμβαίνει στην Ευρώπη; Ίσως επαναλάβω κάποιες από τις ιδέες μου ή ίσως πω κάτι καινούργιο, αν το ανακαλέσω στη μνήμη μου. Τα τελευταία χρόνια, η φιλοσοφία της Ευρωπαϊκής Επιτροπής ήταν εξ ολοκλήρου αφιερωμένη στη ρύθμιση της αγοράς ενεργειακών πηγών, συμπεριλαμβανομένου του φυσικού αερίου, μέσω ενός χρηματιστηρίου εμπορευμάτων, μέσω της λεγόμενης αγοράς άμεσης διάθεσης (spot market). Προσπάθησαν να μας πείσουν να εγκαταλείψουμε τα μακροπρόθεσμα συμβόλαια, όπου οι τιμές ήταν συνδεδεμένες με το χρηματιστήριο, δηλαδή με τις τιμές της αγοράς για το αργό πετρέλαιο και τα πετρελαιοειδή.

Παρεμπιπτόντως, πρόκειται για τη διαμόρφωση των τιμών της αγοράς. Δεδομένου ότι οι τιμές του φυσικού αερίου καθορίζονται με καθυστέρηση έξι μηνών μετά τη μεταβολή των τιμών του πετρελαίου, πρόκειται, πρώτον, για μια πιο σταθερή κατάσταση και, δεύτερον, η εξάμηνη καθυστέρηση επιτρέπει στους καταναλωτές και τους προμηθευτές να κάνουν προσαρμογές στην πορεία με βάση τις εξελίξεις στις παγκόσμιες αγορές.

Έτσι, τα πάντα άρχισαν να μεταφέρονται σε αυτή την αγορά (spot market), που όμως σε μεγάλο βαθμό κατέχει αέριο στα χαρτιά, και όχι πραγματικό αέριο. Δεν πρόκειται για φυσικές ποσότητες, οι οποίες δεν αυξάνονται - θα εξηγήσω το γιατί σε λίγο. Καταγράφεται ένα νούμερο στο χαρτί, χωρίς να υπάρχει όμως φυσική ποσότητα, που μπορεί να καταναλώνεται. Έτσι, ένας κρύος χειμώνας απαιτεί φυσικό αέριο από αποθηκευτικά αποθέματα. Το ίδιο κι ένα ζεστό καλοκαίρι χωρίς ανέμους δηλαδή με έλλειψη αιολικής παραγωγής στην απαιτούμενη κλίμακα. Έχω ήδη αναφέρει τους μακροοικονομικούς λόγους, και αυτοί είναι οι λόγοι που βασίζονται στον συγκεκριμένο ενεργειακό τομέα.

Τι συνέβη στη συνέχεια στην ευρωπαϊκή αγορά; **Πρώτον**, μειώθηκε η παραγωγή στις χώρες που παράγουν φυσικό αέριο. Η παραγωγή στην Ευρώπη μειώθηκε κατά 22,5 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα κατά τους πρώτους έξι μήνες. Αυτό είναι το πρώτο. **Δεύτερον**, οι εγκαταστάσεις αποθήκευσης φυσικού αερίου υπολείπονταν κατά 18,5 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα και είναι γεμάτες μόνο κατά 71%. Οι εγκαταστάσεις αποθήκευσης φυσικού αερίου ήταν υπογεμισμένες κατά 18,5 κατά τους πρώτους έξι μήνες του έτους. Εάν εξετάσετε την ετήσια κατανάλωση, ο αριθμός αυτός θα πρέπει να διπλασιαστεί.

Κυρίως αμερικανικές, μαζί με εταιρείες της Μέσης Ανατολής απέσυραν 9 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα από την ευρωπαϊκή αγορά και ανακατεύθυναν το αέριο στη Λατινική Αμερική και την Ασία. Παρεμπιπτόντως, όταν οι Ευρωπαίοι διαμόρφωναν τις αρχές που διέπουν τη διαμόρφωση της αγοράς φυσικού αερίου στην Ευρώπη και υποστήριζαν ότι όλο το φυσικό αέριο πρέπει να διακινείται στην αγορά άμεσης διάθεσης (spot market), προέβαιναν στην παραδοχή ότι η ευρωπαϊκή αγορά είναι μια premium αγορά. Όμως η ευρωπαϊκή αγορά δεν είναι πλέον μια πρωτεύουσα αγορά, καταλαβαίνετε; Δεν είναι πλέον μια αγορά υψηλής απόδοσης. Το αέριο ανακατευθύνθηκε προς τη Λατινική Αμερική και την Ασία.

Είπα ήδη ότι με 18,5 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα, συν το διπλάσιο ποσό, 9 δισεκατομμύρια (μείωση της προμήθειας Φ.Α. στην ευρωπαϊκή αγορά από τις Ηνωμένες Πολιτείες και τη Μέση Ανατολή), συν μια μείωση της παραγωγής κατά 22,5 δισεκατομμύρια. Επομένως, το έλλειμμα στην ευρωπαϊκή αγορά μπορεί να ανέλθει σε περίπου 70 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα, που είναι πολλά. Τι σχέση έχει η Ρωσία με αυτό; Αυτό είναι το αποτέλεσμα της οικονομικής πολιτικής της Ευρωπαϊκής Επιτροπής. Η Ρωσία δεν έχει καμία σχέση με αυτό.

Η Ρωσία, συμπεριλαμβανομένης και της Gazprom, αύξησε τις παραδόσεις στην ευρωπαϊκή αγορά κατά 8,7%, όπως πιστεύω, και τις παραδόσεις σε χώρες εκτός Κοινοπολιτείας Ανεξάρτητων Κρατών ΚΑΚ κατά 12%, όπως πιστεύω. Αλλά όταν μιλάμε για χώρες εκτός ΚΑΚ, εννοούμε και την Κίνα. Αυτό είναι επίσης καλό για τη διεθνή αγορά, διότι αυξάνουμε τις παραδόσεις στην παγκόσμια αγορά και αυξάνουμε τις παραδόσεις στην ευρωπαϊκή αγορά κατά 8,7. Σε απόλυτους όρους, αυτό αντιπροσωπεύει πάνω από 11 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα φυσικού αερίου. Οι αμερικανικές εταιρείες και οι εταιρείες της Μέσης Ανατολής μείωσαν την προμήθεια κατά 9 δισεκατομμύρια, ενώ η Gazprom αύξησε τις προμήθειές της κατά περισσότερα από 11 δισεκατομμύρια!

Με ακούτε παρακαλώ όλοι εσείς; Όχι σε αυτό το ακροατήριο, αλλά οι λεγόμενοι ενδιαφερόμενοι. **Κάποιος εκεί πέρα σας κόβει τις προμήθειες, ενώ εμείς τις αυξάνουμε.**

Αλλά δεν είναι μόνο αυτό. Σήμερα, στο πλαίσιο των λεγόμενων μακροπρόθεσμων συμβάσεων – θα ήθελα να ακούσετε προσεκτικά και να παρακολουθήσετε τι λέω – η τιμή του φυσικού αερίου (spot market) είναι τώρα 1.200 ή 1.150 δολάρια για χίλια κυβικά μέτρα. Οι ευρωπαϊκές εταιρείες που

έχουν μακροπρόθεσμα συμβόλαια με την Gazprom το λαμβάνουν – προσέξτε – τέσσερις φορές χαμηλότερα από την τρέχουσα τιμή! Η Gazprom δεν βγάζει υπερβολικά κέρδη! Δεν μας απασχολεί αυτό, διότι μας ενδιαφέρουν οι μακροχρόνιες συμβάσεις και οι μακροχρόνιες αμοιβαίες δεσμεύσεις. Στην περίπτωση αυτή, εξασφαλίζουμε τη δυνατότητα να επενδύσουμε στην παραγωγή και να παράγουμε σταθερά και αξιόπιστα τις απαιτούμενες ποσότητες για τους καταναλωτές μας.

Με ρωτάτε αν είναι δυνατόν να αυξηθούν οι προμήθειες. Ναι, αυτό είναι δυνατό. Μιλώντας για τον Nord Stream-2, η πρώτη του γραμμή έχει γεμίσει με αέριο και αν η γερμανική ρυθμιστική αρχή εκδώσει αύριο την άδεια για τη μεταφορά, μπορεί να παραδώσει 17,5 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα αερίου μεθαύριο.

Οι τεχνικές εργασίες για την πλήρωση της δεύτερης γραμμής του Nord Stream-2 θα ολοκληρωθούν πριν από το τέλος του τρέχοντος έτους, στα μέσα ή στα τέλη Δεκεμβρίου. Ο συνολικός όγκος ανέρχεται σε 55 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα φυσικού αερίου. Λαμβάνοντας υπόψη ότι, σύμφωνα με την εκτίμησή μας, η έλλειψη φυσικού αερίου στην ευρωπαϊκή αγορά θα φθάσει τα 70 δισεκατομμύρια κυβικά μέτρα, τα 55 δισεκατομμύρια είναι μια αξιοπρεπής ποσότητα.

Μόλις γεμίσει η δεύτερη γραμμή και η γερμανική ρυθμιστική αρχή εκδώσει την άδειά λειτουργίας της, μπορούμε να ξεκινήσουμε τις προμήθειες την επόμενη ημέρα. Είναι αυτό δυνατό ή όχι, ρωτήσατε. Ναι, είναι εφικτό, **αλλά πρέπει κανείς να έχει υπεύθυνη στάση απέναντι στις δεσμεύσεις του και να συνεργαστεί γι' αυτό.**

Παρεμπιπτόντως, εξακολουθούμε να επαναλαμβάνουμε: Ωστόσο, στο έργο αυτό συμμετέχουν πέντε ακόμη ευρωπαϊκές εταιρείες. Γιατί αναφέρετε μόνο την Gazprom; Τις έχετε ξεχάσει; Πέντε μεγάλες ευρωπαϊκές εταιρείες εργάζονται σε αυτό το έργο. Επομένως, αυτό δεν επηρεάζει μόνο τα συμφέροντα της Gazprom, αλλά και τα συμφέροντα των εταιρών μας, κυρίως στην Ευρώπη, όπως είναι προφανές.

Fyodor Lukyanov: Κύριε Πρόεδρε, ως ένα βαθμό, ο Nord Stream 2, ο οποίος βρίσκεται τώρα στα χείλη όλων, μπορεί να θεωρηθεί ως το κοινό σας επίτευγμα με την Άνγκελα Μέρκελ. Λυπάστε τώρα που αποχωρεί από το αξίωμά της; Θα σας λείψει;

Βλαντιμίρ Πούτιν: Η απόφαση για την παραίτησή της δεν ήταν τελικά δική μου, αλλά δική της. Θα μπορούσε να είχε θέσει υποψηφιότητα για άλλη μια θητεία. Παρέμεινε στην εξουσία για 16 χρόνια.

Fyodor Lukyanov: Καθόλου μακρά θητεία.

Βλαντιμίρ Πούτιν: Δεν μπορείτε να πείτε ότι αυτό δεν είναι αρκετό. Αρκετή θητεία. Ο Helmut Koehl, ο οποίος ενοποίησε τη Γερμανία, παρέμεινε επίσης 16 χρόνια στην ηγεσία.

Όσον αφορά τους αγωγούς Nord Streams, ξεκινήσαμε αυτή τη διαδικασία από την εποχή του Σρέντερ. Εκείνη την εποχή, όταν εργαζόμασταν στον Nord Stream 1, υπήρξαν παρόμοιες προσπάθειες υπονόμησης αυτής της διαδικασίας, όπως ακριβώς και σήμερα. Τα πράγματα ήταν τα ίδια. Ευτυχώς, σήμερα αυτός ο αγωγός παραδίδει φυσικό αέριο στην Ευρώπη και στη Γερμανία και οι διακινούμενες ποσότητες είναι αρκετά υψηλές.

Παρεμπιπτόντως, όλοι μιλάμε για πράσινη ενέργεια. Αυτό είναι σημαντικό, φυσικά. Εάν υπάρχουν ερωτήσεις σχετικά με αυτό το θέμα, θα προσπαθήσω να εξηγήσω πώς το βλέπω εγώ προσωπικά, αυτό το ζήτημα. Όσον αφορά το ρωσικό φυσικό αέριο, επιτρέψτε μου να τονίσω ότι έχει το ένα τρίτο σε αποτύπωμα άνθρακα σε σύγκριση με το υδροποιημένο φυσικό αέριο από τις Ηνωμένες Πολιτείες. Εάν οι περιβαλλοντικοί ακτιβιστές δεν παρασύρονται στις προσπάθειές τους από μια πολιτική ατζέντα και νοιάζονται πραγματικά για το μέλλον της ανθρωπότητας, δεν μπορούν να μην το έχουν υπόψη τους αυτό. Πρέπει να αντιταχθούν στην κατασκευή και να απαιτήσουν να κλείσουν όλοι οι τερματικοί σταθμοί υδροποιημένου φυσικού αερίου.

Δυστυχώς, το ίδιο ισχύει και για **το σύστημα διαμετακόμισης φυσικού αερίου της Ουκρανίας**. Έχω ήδη πει ότι ο Nord Stream 2 είναι ένας σύγχρονος, υπερσύγχρονος αγωγός που μπορεί να διαχειριστεί υψηλότερη πίεση. Δεν υπάρχει απολύτως καμία εκπομπή ρύπων όταν το αέριο παραδίδεται μέσω του πυθμένα της Βαλτικής Θάλασσας. Οι σταθμοί συμπίεσης είναι σαν μικρά εργοστάσια. Λειτουργούν με φυσικό αέριο και εκπέμπουν επίσης CO₂ στην ατμόσφαιρα. Οι εκπομπές από τον Nord Stream 2 είναι 5,6 φορές χαμηλότερες σε σύγκριση με εκείνες που παράγονται από τη διέλευση του φυσικού αερίου από την Ουκρανία, επειδή το σύστημα εκεί είναι παλιό και χρησιμοποιείται από τη σοβιετική εποχή. Οι περιβαλλοντικοί ακτιβιστές θα έπρεπε να είχαν πει: «Κλείστε αμέσως τον ουκρανικό αγωγό διαμετακόμισης φυσικού αερίου!» Αλλά όχι, συμβαίνει το αντίθετο: «Προχωρήστε και αυξήστε τις προμήθειες μέσω της Ουκρανίας». Πώς είναι δυνατόν;

Στην πραγματικότητα, **το ίδιο συμβαίνει και με το πετρέλαιο**. Ακόμη και αν αφήσουμε το φυσικό αέριο στην ησυχία του, αφού έχω ήδη μιλήσει γι' αυτό εκτενώς, τι συμβαίνει με το πετρέλαιο; Σκεφτείτε ότι από το 2012 μέχρι το 2016 οι ετήσιες επενδύσεις στην εξόρυξη πετρελαίου ήταν περίπου στα 400 δισεκατομμύρια δολάρια, αλλά στα χρόνια που προηγήθηκαν της πανδημίας οι επενδύσεις μειώθηκαν κατά 40% και τώρα βρίσκονται στα 260 εκατομμύρια δολάρια. Πρόκειται για έναν κύκλο που διαρκεί για 15 έως 30 χρόνια. Το καταλαβαίνετε αυτό;

Κατά τη γνώμη μου, ποια είναι τα τρέχοντα προβλήματα πέραν των όσων έχω πει; Μίλησα για διάφορα πολιτικά ζητήματα. Αυτό είναι ένα από τα σημαντικά θέματα που μου έρχεται στο μυαλό. Υπάρχει έλλειψη αλληλοεπικάλυψης μεταξύ των πολιτικών και των επενδυτικών κύκλων στις πρωταγωνιστικές οικονομίες, συμπεριλαμβανομένου και του ζητήματος της ενέργειας, που αποτελεί έναν πολύ σημαντικό τομέα. Πόσο μακρύς είναι ένας πολιτικός κύκλος; Τέσσερα ή πέντε χρόνια. Τι κάνουν οι κυρίαρχες πολιτικές δυνάμεις, τα κόμματα και οι πολιτικοί όλο αυτό το διάστημα; Δίνουν υποσχέσεις. Υπόσχονται τα πάντα, όσο το δυνατόν περισσότερα και με το χαμηλότερο κόστος. Αυτό ισχύει, μεταξύ άλλων, **και για την πράσινη οικονομία**. Τι θα προκύψει από αυτό; **Οι τράπεζες σταματούν να χρηματοδοτούν επενδύσεις και οι επενδύσεις μειώνονται.** Θα έρθει η στιγμή όπως αυτή που βλέπουμε σήμερα, όπου η αγορά θα πρέπει να πραγματοποιήσει μια επανάσταση, αλλά δεν θα υπάρχει τίποτα για να στηρίξει αυτή την προσπάθεια. Ακόμη και σήμερα, οι χώρες του ΟΠΕΚ Plus αυξάνουν την παραγωγή πετρελαίου έστω και λίγο πάνω από τη συμφωνία τους, αλλά δεν μπορούν όλες οι πετρελαιοπαραγωγές χώρες να αυξήσουν γρήγορα την παραγωγή. Πρόκειται για μια μακροπρόθεσμη διαδικασία και ο κύκλος είναι αρκετά μακρύς.

.....

Stanislav Tkachenko, από το Κρατικό Πανεπιστήμιο Αγίας Πετρούπολης.

Κύριε Πρόεδρε, μια ερώτηση σχετικά με το ενεργειακό ζήτημα. Στις 13 Οκτωβρίου, ο επικεφαλής της Ευρωπαϊκής Εξωτερικής Πολιτικής, ο Josep Borrell παρουσίασε αρχικά **τη Στρατηγική της ΕΕ στην Αρκτική** και στη συνέχεια διαβίβασε στην Ευρωπαϊκή Επιτροπή και το Συμβούλιο της ΕΕ, αυτό το νέο έγγραφο της ΕΕ που πραγματεύεται ένα ευρύ φάσμα προβλημάτων, συμπεριλαμβανομένου και του ενεργειακού.

Θα ήθελα να αναδείξω δύο σημεία αυτής της στρατηγικής. Πρώτον, η Ευρωπαϊκή Ένωση πιστεύει ότι οι ορυκτοί πόροι που βρίσκονται στην Αρκτική - πετρέλαιο, φυσικό αέριο και άνθρακας - θα πρέπει να παραμείνουν στο έδαφος, συμπεριλαμβανομένου αυτού της Αρκτικής, και για να επιτευχθεί αυτό, μπορεί να χρειαστεί ακόμη και να επιβληθεί ένα προσωρινό διεθνές μορατόριουμ. Το δεύτερο σημείο συνδέεται με το πρώτο. Αφορά τα σχέδια της Ευρωπαϊκής Ένωσης και των κρατών μελών της να αναπτύξουν μια σειρά από μέσα, οικονομικά και άλλα, προκειμένου να εμποδίσουν τις χώρες (ενδεχομένως κατά κύριο λόγο τη Ρωσική Ομοσπονδία), οι οποίες σκοπεύουν να πουλήσουν ενεργειακούς πόρους στην παγκόσμια αγορά, να πουλήσουν τους

πόρους που θα παράγονται στην Αρκτική. Το ερώτημά μου είναι: Ποια είναι η στάση της Ρωσίας απέναντι σε αυτό; Ευχαριστώ!

Βλαντιμίρ Πούτιν: Σωστά. Για να είμαι ειλικρινής, προσπαθώ να παρακολουθήσω τι συμβαίνει εκεί πίσω από τα ευρωπαϊκά παρασκήνια, τι συμβαίνει εκεί κάθε μέρα, αλλά μερικές φορές, όπως λέει ο λαός μας, αισθάνομαι ότι κάτι μου διαφεύγει. Όσον αφορά τη στρατηγική της ΕΕ σχετικά με την Αρκτική, τι μπορώ να πω; Η Ρωσία έχει τη δική της στρατηγική ως προς την παρουσία μας στην Αρκτική. Αυτό είναι το πρώτο μου σχόλιο.

Δεύτερον, πάντα εργαζόμασταν και εργαζόμαστε αρκετά παραγωγικά - η Ρωσία προεδρεύει επί του παρόντος στο Συμβούλιο της Αρκτικής, όπου επίσης εκπροσωπούνται οι χώρες της ΕΕ.

Τρίτον, πάντα συζητούσαμε γι' αυτό το θέμα, αναφέρθηκα μάλιστα σε αυτό στη συνάντηση με τον Πρόεδρο Μπάιντεν και τα μέλη της ομάδας του στη Γενεύη: Είμαστε έτοιμοι να συνεχίσουμε τη συνεργασία, με την ευρεία έννοια, με όλες τις ενδιαφερόμενες χώρες στον χώρο της Αρκτικής, στο πλαίσιο του διεθνούς δικαίου.

Όπως γνωρίζετε, υπάρχουν διάφορες συμβάσεις, για τα χωρικά ύδατα και για το δίκαιο της θάλασσας, από το 1986, όπως νομίζω. Εμείς ενεργούμε με βάση αυτά τα διεθνώς αναγνωρισμένα κείμενα, στα οποία η Ρωσία είναι συμβαλλόμενο μέρος, και είμαστε έτοιμοι να οικοδομήσουμε σχέσεις με όλα τα κράτη, συμπεριλαμβανομένης της Ευρωπαϊκής Ένωσης, με βάση αυτά τα δεδομένα.

Αλλά αν κάποιος εξωτερικός παράγοντας προσπαθήσει να παρακάμψει αυτά τα διεθνώς αναγνωρισμένα έγγραφα και να περιορίσει τα κυριαρχικά μας δικαιώματα να χρησιμοποιούμε το έδαφός μας -σύμφωνα με το διεθνές δίκαιο, τα χωρικά ύδατα αποτελούν μέρος της επικράτειας ενός παράκτιου κράτους- πρόκειται για παραβίαση με δόλια μέσα.

Το ίδιο ισχύει και για τη ζώνη των 400 μιλίων, η οποία ονομάζεται ζώνη προτιμώμενης οικονομικής ανάπτυξης. Οι κανόνες που ισχύουν για τη ζώνη αυτή καθορίζονται από το διεθνές δίκαιο και συμμορφωνόμαστε πλήρως με τις απαιτήσεις αυτές.

Παρεμπιπτόντως, σκεφτείτε το έργο Nord Stream: Σύμφωνα με αυτούς τους κανόνες, έπρεπε να ζητήσουμε τις προβλεπόμενες άδειες από τα παράκτια κράτη -Φινλανδία, Σουηδία και Δανία- ενώ δεν χρειαζόταν καν να εισέλθουμε στα χωρικά τους ύδατα, αλλά ωστόσο ο αγωγός διέσχισε τις αποκλειστικές οικονομικές ζώνες αυτών των χωρών. Αυτή είναι μια απαίτηση του διεθνούς δικαίου, και εμείς τηρούμε αυτό το δίκαιο, και όλοι, συμπεριλαμβανομένων των Ευρωπαίων, επέμειναν ότι ενεργήσαμε στο πλαίσιο αυτών των διεθνών νομικών κανόνων. Εννοούν μήπως ότι τώρα δεν πρόκειται να τους τηρήσουν ή τι άλλο; Εμείς είμαστε υποχρεωμένοι να συμμορφωθούμε, αλλά αυτοί μπορούν ξαφνικά να τους αγνοήσουν, αυτό εννοούν; Κάτι τέτοιο δεν πρόκειται να συμβεί. Και αν θέλουν να περιορίσουν τις δραστηριότητές μας, συμπεριλαμβανομένων και εκείνων στον ενεργειακό τομέα, είναι στο χέρι τους και μπορούν να το επιχειρήσουν.

Μπορούμε να δούμε τι συμβαίνει τώρα στον κόσμο, συμπεριλαμβανομένου και του προβλήματος στην ευρωπαϊκή αγορά ενέργειας. Εάν συμπεριφερθούν με αυτόν τον τρόπο, αναλαμβάνοντας κατηγορηματική και ελάχιστη τεκμηριωμένη δράση, αμφιβάλλω αν θα προκύψει κάτι καλό από αυτό. Θυμάμαι αυτό το δημοφιλές παραμύθι, τουλάχιστον στο ρωσικό κοινό, όπου ένας από τους χαρακτήρες παριστάνει έναν λύκο να ψαρεύει στην τρύπα του πάγου τον χειμώνα χρησιμοποιώντας την ουρά του ως καλάμι και στη συνέχεια κάθεται δίπλα στον λύκο ψέλνοντας ήσυχχα: "πάγωσε, πάγωσε η ουρά του λύκου". Αν οι Ευρωπαίοι ακολουθήσουν αυτόν τον δρόμο, θα βρεθούν στην ίδια θέση με αυτούς τους χαρακτήρες του ρωσικού παραμυθιού.

Fyodor Lukyanov: Ποιος είναι ο λύκος;

Βλαντιμίρ Πούτιν: Δεν είναι δύσκολο να μαντέψει κανείς, νομίζω.

Fyodor Lukyanov: Δεν το καταλαβαίνω, πραγματικά δεν το καταλαβαίνω. Εννοείτε τη Ρωσία; Τραγουδούν...

Βλαντιμίρ Πούτιν: Ο λύκος είναι αυτός που έχει βάλει την ουρά του σε μια τρύπα πάγου το χειμώνα προσπαθώντας να πιάσει κάποιο ψάρι, σε παραγμένα νερά σε αυτή την περίπτωση - αυτός είναι. Θα παγώσουν. Αλλά φυσικά, αν προσπαθήσουν να επιβάλουν περιορισμούς.

Ήδη περιορίζουν τις επενδύσεις, όπως είπα, η επενδυτική περίοδος στην πετρελαϊκή βιομηχανία είναι 15-20, ή και 30 χρόνια, **και τώρα οι τράπεζες αρνούνται να εκδώσουν τους κατάλληλους πιστωτικούς πόρους για αυτά τα έργα. Ορίστε - η ένδεια θα γίνει σύντομα αισθητή και δεν θα μπορεί να γίνει τίποτα γι' αυτό. Το πρόβλημα είναι ότι, δυστυχώς, οι αποφάσεις σε αυτόν τον τομέα, στον τομέα της ενέργειας, λαμβάνονται στα πλαίσια πολιτικών κύκλων, τους οποίους ήδη ανέφερα, και δεν λαμβάνονται από εμπειρογνώμονες. Όπως είπε ένας συνάδελφός μου, οι αποφάσεις δεν λαμβάνονται από μηχανικούς, αλλά από πολιτικούς που δεν γνωρίζουν πραγματικά το θέμα, αλλά απλώς εξαπατούν τους ψηφοφόρους τους.**

Όλοι ανησυχούν από την θεματολογία για την κλιματική αλλαγή, η οποία προμηνύει ένα δυσοίωνα μέλλον αν δεν επιτύχουμε μείωση της ανόδου της θερμοκρασίας στο προβιομηχανικό επίπεδο, δηλαδή στο επίπεδο της έναρξης της εκβιομηχάνισης. Ναι, το γνωρίζουμε. Μεταξύ 1,5-2 βαθμών είναι η κρίσιμη γραμμή, το ξέρουμε αυτό. **Αλλά αυτό πρέπει να γίνει προσεκτικά, βασιζόμενοι σε μια ενδελεχή και βαθιά ανάλυση, όχι σε πολιτικά συνθήματα. Βλέπουμε όμως ότι ορισμένες χώρες καθοδηγούνται ακριβώς από πολιτικά συνθήματα, τα οποία δεν είναι καν υλοποιήσιμα. Παρόλα αυτά, κανείς δεν μπορεί να μας απαγορεύσει να ενεργούμε στο έδαφός μας όπως εμείς κρίνουμε σκόπιμο. Είμαστε έτοιμοι να διαπραγματευτούμε με όλους, ελπίζουμε όμως ότι θα διεξαχθεί μια επαγγελματική συζήτηση.**

Fyodor Lukyanov: Κύριε Πρόεδρε, αναφέρεστε συνεχώς στο διεθνές δίκαιο και μόλις το αναφέρατε για άλλη μια φορά. Το ίδιο και η ρωσική διπλωματία. Ωστόσο, το διεθνές δίκαιο δεν είναι γραμμένο σε πέτρα όπως οι πλάκες του Μωυσή. Προκύπτει από μια ορισμένη ισορροπία δυνάμεων και συμφερόντων, και στη συνέχεια αλλάζει. Μήπως ήρθε η ώρα να το αναπροσαρμόσουμε;

Βλαντιμίρ Πούτιν: Πλην όμως οι προσαρμογές αυτές είναι πάντα καθυστερημένες, πράγμα που ισχύει για όλα τα ζητήματα δικαίου, συμπεριλαμβανομένων και των διεθνών κανόνων. Οι κοινωνικές αλληλεπιδράσεις και οι διεθνείς σχέσεις αλλάζουν ταχύτερα από τους νομικούς κανόνες. Αυτό είναι ένα γνωστό δόγμα της θεωρίας του κράτους και του δικαίου. Οι σχέσεις αλλάζουν ταχύτερα, πρέπει να ρυθμίζονται και οι υπεύθυνοι για τη θέσπιση κανόνων συνήθως αδυνατούν να ακολουθήσουν αυτές τις αλλαγές.

Τι είναι το διεθνές δίκαιο; Είναι ένα σύνολο διεθνών κανόνων. Παρεμπιπτόντως, δεν πρόκειται απλώς για κανόνες που κάποιος έγραψε κάτω από μια κουβέρτα, θεωρώντας ότι όλοι πρέπει να τους ακολουθούν. **Αν συζητάμε για το διεθνές δημόσιο δίκαιο, οι κανόνες που διέπουν τις διακρατικές σχέσεις πρέπει να είναι συντονισμένοι και συμφωνημένοι: τους υπογράφετε, αναλαμβάνετε υποχρεώσεις και τους τηρείτε.**

Αν η σημερινή παγκόσμια τάξη βασίζεται στην κυριαρχία, αυτό σημαίνει ότι αν κάποιος δεν υπογράψει ένα έγγραφο, δεν μπορείτε να απαιτήσετε από αυτό το κράτος να συμμορφωθεί με κάτι που δεν έχει υπογράψει. Αυτό ονομάζεται «προσπάθεια επιβολής της θέλησης κάποιου σε άλλες χώρες». Όσο πιο γρήγορα απομακρυνθούμε από τις προσπάθειες εισαγωγής τέτοιων πρακτικών στις διεθνείς σχέσεις, τόσο το καλύτερο, και αυτό θα κάνει τον κόσμο πιο ήρεμο και πιο σταθερό.

Σε άλλο σημείο επίσης, αναφερόμενος στο ζήτημα της Ρωσικής οικονομίας, της ποιότητας ζωής των πολιτών της Ρωσικής Ομοσπονδίας και την κλιματική αλλαγή:

Fyodor Lukyanov: Παρακαλώ Anastasia Likhacheva.

Anastasia Likhacheva: Σας ευχαριστώ.

Κύριε Πρόεδρε, όταν μιλήσατε για τις μεγαλύτερες προκλήσεις της εποχής μας, αναφερθήκατε στη λειψυδρία και στα προβλήματα επισιτισμού. Κατά τη γνώμη σας, ποια θα μπορούσε να είναι η θετική συμβολή της Ρωσίας στην αντιμετώπισή τους εντός και εκτός των συνόρων της, δεδομένου ότι η Ρωσία κατέχει τη δεύτερη θέση στον κόσμο όσον αφορά τους ανανεώσιμους πόρους γλυκού νερού, έχει τη μοναδική λίμνη Βαϊκάλη και μεγάλες παραδόσεις στην έρευνα, ενώ παράλληλα είναι σημαντικός εξαγωγέας τροφίμων. Σας ευχαριστώ.

Βλαντιμίρ Πούτιν: Το κάνουμε ήδη αυτό και θα εντείνουμε τις προσπάθειές μας ακόμη περισσότερο. Επιτρέψτε μου να εξηγήσω τι σημαίνει αυτό **και από πού προέρχονται οι ανησυχίες μου για μια πιθανή επισιτιστική κρίση.**

Όπως έχω ήδη αναφέρει, τόσο σε πρόσφατη συνάντηση με μέλη της κυβέρνησης, όσο και μόλις τώρα, υπάρχουν δυσλειτουργίες σε εκτεταμένα επίπεδα του συστήματος, στα πλαίσια της παγκόσμιας οικονομίας. Αυτές οφείλονται στα αυξανόμενα ελλείμματα και στον πληθωρισμό και οδηγούν σε αποδιοργάνωση των αλυσίδων εφοδιασμού. Αυτό δεν αφορά μόνο τη διώρυγα του Σουέζ και την έλλειψη οδηγών φορτηγών στη Μεγάλη Βρετανία για την παράδοση καυσίμων στην αντλία. Υπάρχει μια γενική δυσλειτουργία, και η COVID-19 έπαιξε ρόλο σε αυτό, δυστυχώς.

Ωστόσο, υπάρχουν και άλλοι λόγοι. Πού οδηγούν όλα αυτά; **Αναφερθήκαμε στην αύξηση των τιμών των καυσίμων. Αυτή, με τη σειρά της, ανεβάζει τις τιμές της ηλεκτρικής ενέργειας.** Αν μετατρέψουμε τις τιμές μας σε ευρώ, μια μεγαβατώρα κοστίζει 20 ευρώ στη Ρωσία και πάνω από 300 ευρώ στις ευρωπαϊκές χώρες. Φυσικά, υπάρχει διαφορά όσον αφορά το επίπεδο εισοδήματος, αλλά αυτή η διαφορά είναι πολύ μεγάλη.

Ορισμένες κυβερνήσεις και εκπρόσωποι διεθνών οργανισμών λένε: «Αυτός είναι ο σωστός δρόμος, συνεχίστε την καλή προσπάθεια». Σκεφτείτε μόνο αυτό. Σχεδιάζουν τώρα να πληρώσουν επιδοτήσεις για να αντισταθμίσουν αυτή την τεράστια αύξηση των τιμών της ενέργειας. Κάτι τέτοιο θα μπορούσε να αποβεί χρήσιμο. Άλλωστε, το κράτος πρέπει να στηρίξει τον λαό του. Ωστόσο, αυτό αποτελεί μια εφάπαξ ρύθμιση, ενώ στη συνέχεια οι άνθρωποι θα εξακολουθούν να υποφέρουν.

Γιατί; Επειδή ο όγκος του πρωτογενούς καυσίμου παραμένει ο ίδιος, πράγμα που σημαίνει ότι κάποιος δεν θα το αποκτήσει. Οι άνθρωποι, τα νοικοκυριά που εισπράττουν αυτή την επιδότηση δεν θα μειώσουν την κατανάλωσή τους, παρ' όλη την κινδυνολογία της γερμανικής τηλεόρασης. Δεν θα μειώσουν την κατανάλωσή τους όσο επιδοτούνται. Γιατί να μειώσουν; Αλλά η προσφορά θα παραμείνει η ίδια. Τι σημαίνει αυτό; Κάποιος θα πρέπει να καταναλώσει λιγότερο. Ποιος θα είναι αυτός; Η βιομηχανία. Σε ποιον τομέα; Στη βιομηχανία μετάλλων. Αυτό θα οδηγήσει σε υψηλότερες τιμές σε όλα τα προϊόντα που περιέχουν μέταλλα και σε όλη την αλυσίδα αξίας. Πρόκειται για μια τεράστια αλυσίδα, από τα αυτοκίνητα μέχρι τις γραβάτες.

Δεύτερον, οι παραγωγοί λιπασμάτων που χρησιμοποιούν φυσικό αέριο κλείνουν ήδη τις εγκαταστάσεις παραγωγής τους. Αυτό συμβαίνει ήδη. Υπάρχουν λόγοι να πιστεύουμε ότι ο τομέας των εδαφοβελτιωτικών θα είναι υποχρηματοδοτούμενος. Σε τι θα οδηγήσει αυτό; Θα υπάρχουν λιγότερα τρόφιμα στην παγκόσμια αγορά και οι άνθρωποι θα πρέπει να πληρώνουν υψηλότερες τιμές. Για άλλη μια φορά, όλα τα βάρη θα πέσουν πάνω στους πολίτες, παρόλο που όλα ξεκίνησαν με μια πρωτοβουλία που σχεδιάστηκε για να τους βοηθήσει.

Μπορεί να φαίνεται ότι κινείται προς τη σωστή κατεύθυνση, αλλά είναι απαραίτητο να τεθεί το ερώτημα αν είναι σκόπιμο να περιοριστεί η εξόρυξη, μεταξύ άλλων και στην Αρκτική. Πρέπει να περιορίσουμε τις νέες οδούς διέλευσης, συμπεριλαμβανομένου του Nord Stream 2, για πολιτικούς

Λόγους: Αυτά είναι τα ερωτήματα που πρέπει να τεθούν. Πρέπει να προβληματιστούμε για θεμελιώδη ζητήματα.

Λαμβάνοντας υπόψη τους αυξανόμενους κινδύνους και την αβεβαιότητα, πρέπει πραγματικά να μεταφέρουμε όλες τις προμήθειες στην αγορά άμεσης διάθεσης (spot market); Ή μήπως θα είχε περισσότερο νόημα να σκεφτούμε μακροπρόθεσμες επενδύσεις και να χρησιμοποιήσουμε αντ' αυτού μακροπρόθεσμες συμβάσεις, τουλάχιστον εν μέρει; Αυτό είναι που πρέπει να σκεφτούμε. Έτσι μπορούμε να αποτρέψουμε το αιφνίδιο ξέσπασμα κρίσεων.

Η Ρωσία συμβάλλει σημαντικά στην επισιτιστική ασφάλεια στη σημερινή εποχή. Αυξάνουμε τις προμήθειες τροφίμων στην παγκόσμια αγορά- εξαγωγήμε τρόφιμα αξίας άνω των 25 δισεκατομμυρίων δολαρίων. Το έχω ήδη δηλώσει αυτό πολλές φορές και θα ήθελα να ευχαριστήσω για άλλη μια φορά τους γεωργικούς μας παραγωγούς. Αυτό είναι πρωτίστως αποτέλεσμα των δικών τους προσπαθειών. Δεν θα μπορούσαμε ποτέ να το ονειρευτούμε καν αυτό. Τώρα πρέπει να ευχαριστήσουμε τους Ευρωπαίους για τις γεωργικές τους κυρώσεις. Μπράβο σας. Σας ευχαριστώ για όλες τις κυρώσεις σας. Έχουμε εισαγάγει αντίμετρα στη γεωργία και έχουμε επενδύσει με τους κατάλληλους πόρους.

Παρεμπιπτόντως, **έχουμε ενισχύσει τη λεγόμενη υποκατάσταση εισαγωγών στη βιομηχανία, όχι μόνο στη γεωργία.** Και πρέπει να πω ότι το αποτέλεσμα ήταν καλό. Πρέπει να παραδεχτώ ότι είχα κάποιο άγχος, αλλά το συνολικό αποτέλεσμα ήταν πολύ καλό. Χρησιμοποιήσαμε το μυαλό μας, συνεχίσαμε κάποια παλιά έργα και ξεκινήσαμε νέα, μεταξύ άλλων και σε βιομηχανίες υψηλής τεχνολογίας. Ελπίζω ότι θα συνεχίσουμε να αυξάνουμε την παραγωγή στη γεωργία.

Η κλιματική αλλαγή επιφέρει επίσης αλλαγές στη ρωσική γεωργία. Σε τι αναφέρομαι; Για παράδειγμα, στις ρωσικές περιοχές με μαύρο έδαφος, η ποιότητα του εδάφους αλλάζει και τα ζητήματα μετατοπίζονται λίγο βορειότερα. Υπάρχουν επίσης προβλήματα που προκαλούνται από φυσικά φαινόμενα και κατακλυσμούς – ερημοποίηση και παρόμοια πράγματα. Αλλά η Ρωσία θα προσαρμοστεί σε αυτό, είναι αρκετά προφανές, και θα καλύψει πλήρως όχι μόνο τις δικές της ανάγκες, αλλά και θα παρέχει στους κύριους εταίρους μας στις παγκόσμιες αγορές υψηλής ποιότητας και προσιτά τρόφιμα σε παγκόσμιες τιμές.

Υπάρχει επίσης και κάτι άλλο. Μόλις ανέφερα ότι τα εργοστάσια λιπασμάτων κλείνουν, ωστόσο η ποιότητα και η ποσότητα των συγκομιδών, ο όγκος των καλλιεργειών εξαρτώνται από αυτά. Εμείς όμως προμηθεύουμε τις απαραίτητες ποσότητες λιπασμάτων στις διεθνείς αγορές και είμαστε έτοιμοι να αυξήσουμε περαιτέρω την παραγωγή. Παρεμπιπτόντως, από αυτή την άποψη, όσον αφορά τις επιπτώσεις τους στην ανθρώπινη υγεία, τα λιπάσματά μας είναι από τα καλύτερα στον κόσμο – οι ανταγωνιστές των εταιρειών μας αποφεύγουν να μιλούν γι' αυτό. Ελπίζω όμως ότι αφού το αναφέρω αυτό, τα μέσα μαζικής ενημέρωσης της χώρας μας θα παρουσιάσουν τι ακριβώς εννοώ, απλά δεν θέλω να χάσω χρόνο τώρα.

Λοιπόν, **όσον αφορά τους υδάτινους πόρους**, κάποιοι λένε ότι το νερό θα είναι σύντομα πιο ακριβό από το πετρέλαιο, αλλά δεν σχεδιάζουμε ακόμη έργα για την αντιστροφή των ποταμών. Αυτό πρέπει να αντιμετωπιστεί πολύ προσεκτικά και με κατανόηση των μακροπρόθεσμων συνεπειών των αποφάσεων που λαμβάνουμε. Σε γενικές γραμμές, όμως, η Ρωσία είναι μία από τις χώρες της οποίας το υδατικό ισοζύγιο θα είναι σταθερό και ασφαλές για μεγάλο χρονικό διάστημα. Αν και πρέπει επίσης να το καλοσκεφτούμε. Πρέπει να εξετάσουμε την καθαρότητα των ποταμών μας, να παρακολουθήσουμε προσεκτικά τι συμβαίνει με τον τομέα των υδάτων στην Άπω Ανατολή, στη λίμνη Βαϊκάλη κ.ο.κ.

Δεν θα μπω σε λεπτομέρειες αυτή τη στιγμή, αλλά έχουμε πραγματικά αρκετά προβλήματα να αντιμετωπίσουμε. Τα γνωρίζουμε, εντοπίζουμε νέα προβλήματα. Θα συνεχίσουμε να εργαζόμαστε σύμφωνα με τα σχέδια που έχουμε εκπονήσει σχετικά. Όταν αντιμετωπίζουμε νέες προκλήσεις, θα προσπαθούμε να τις ξεπεράσουμε.

...Μόλις αναφέρατε την προοπτική να πρωτοστατήσουμε. Ξέρετε, βεβαίως, μου φαίνεται ότι πρέπει να επιδιώκεται η αντιμετώπιση των πιο σημαντικών στόχων. Αλλά είναι απαραίτητο να ξεκινήσουμε από την πραγματικότητα. **Δηλώσαμε δημοσίως τον στόχο μας να επιτύχουμε ουδετερότητα στο ισοζύγιο υδρογονανθράκων έως το 2060, και αυτό επιδιώκουμε.**

Παρεμπιπτόντως (το έχω αναφέρει επανειλημμένα και θα το πω για άλλη μια φορά), η Ρωσία έχει ένα πιο «πράσινο» ενεργειακό μείγμα από αυτό πολλών άλλων βιομηχανικών χωρών. Στη Ρωσία, το 86% του ενεργειακού μείγματος αποτελείται από την παραγωγή πυρηνικής ενέργειας που δεν παράγει σχεδόν καθόλου ρύπους, την παραγωγή υδροηλεκτρικής ενέργειας, την παραγωγή φυσικού αερίου και τις ανανεώσιμες πηγές ενέργειας. Ογδόντα έξι τοις εκατό! Το ποσοστό των ΗΠΑ είναι 77%. Στη Γερμανία, αν δεν με απατά η μνήμη μου, είναι 64%, και ακόμη λιγότερο στις ασιατικές χώρες. Αυτό δεν είναι προβάδισμα; Σίγουρα είναι!

Καταλαβαίνουμε, βέβαια, ότι αυτό δεν είναι αρκετό. Αυτό δεν είναι αρκετό ακόμη και για εμάς, διότι σε εμάς η θερμοκρασία αυξάνεται ταχύτερα από τον παγκόσμιο μέσο όρο, ενώ στον Βορρά η άνοδος είναι ακόμη ταχύτερη από ό,τι κατά μέσο όρο στην υπόλοιπη Ρωσία. Για εμάς, το φαινόμενο αυτό είναι φορτωμένο με σοβαρές συνέπειες, δεδομένου ότι ένα σημαντικό μέρος της επικράτειας της Ρωσίας βρίσκεται στον Απώτερο Βορρά. Σίγουρα το λαμβάνουμε σοβαρά υπόψη μας αυτό.

Λίγα λόγια για τη ποιότητα ζωής των πολιτών μας.

Ξεκινώντας από **την απομάκρυνση όλων των ειδών των χώρων υγειονομικής ταφής απορριμμάτων, οι οποίοι επίσης παράγουν CO₂ στις μεγάλες πόλεις και δηλητηριάζουν τη ζωή των κατοίκων,** για την οποία φροντίζουμε, και τελειώνοντας με την κατάσταση στα μεγάλα βιομηχανικά μας κέντρα, διαθέτουμε ένα πρόγραμμα για όλα αυτά. Μπορεί να μην προχωράμε τόσο γρήγορα όσο θα θέλαμε, αλλά, σε γενικές γραμμές, είμαστε εντός του χρονοδιαγράμματος όσον αφορά το σχεδιασμό μας.

Θα το είχαμε πετύχει αυτό νωρίτερα, αν δεν υπήρχε η κρίση του 2008-2009, η οποία μας έπληξε από το εξωτερικό, όπως όλοι γνωρίζουμε. Αλλά ο τομέας της βιομηχανίας μας βροντοφώναζε, ότι πολλές επιχειρήσεις θα γονάτιζαν αν αρχίζαμε να εφαρμόζουμε τις λεγόμενες βέλτιστες τεχνολογίες σε αυτόν τον τομέα. Αναγκαστήκαμε απλώς να αναβάλουμε την υλοποίηση των σχεδίων μας, τώρα όμως οι αποφάσεις έχουν ληφθεί σε νομοθετικό επίπεδο και βρίσκονται σε εφαρμογή.

Δίνουμε προτεραιότητα στο πρόγραμμά μας στις 12 πόλεις που είναι οι μεγαλύτεροι παραγωγοί ρύπων, και στη συνέχεια θα στρέψουμε την προσοχή μας σε όλους τους άλλους παραγωγούς ρύπων και σε όλες τις βιομηχανίες. Αυτή αποτελεί μία από τις προτεραιότητες των εθνικών μας προγραμμάτων και των εθνικών μας σχεδίων.

Όσον αφορά την ουδετερότητα στο ισοζύγιο του άνθρακα γενικά, θα πρέπει να θυμόμαστε ότι το 45% των εκπομπών διοξειδίου του άνθρακα απορροφάται, αν δεν με απατά η μνήμη μου. Παρεμπιπτόντως, στο πλαίσιο αυτό θα επιμείνουμε να ληφθεί υπόψη η ικανότητά μας να απορροφούμε, δηλαδή η ικανότητα απορρόφησης των δασών μας, των θαλασσών μας και των εδαφών που συνδέονται με τον ωκεανό. Πρόκειται για ένα αντικειμενικό γεγονός και πρέπει να ληφθεί υπόψη.

Επιπλέον, στο πλαίσιο αυτό έχουμε μεγάλα αποθέματα όσον αφορά την εφαρμογή των σχεδίων, για παράδειγμα, στον τομέα της στέγασης και των υπηρεσιών κοινής ωφέλειας και της ενεργειακής απόδοσης. Αυτό είναι σίγουρα κάτι πάνω στο οποίο μπορούμε και πρέπει να επικεντρωθούμε.

Με άλλα λόγια, αυτό που χρειαζόμαστε δεν είναι μια μηχανική, απερίσκεπτη εφαρμογή μέτρων που έχουν διατυπωθεί από άλλους, αλλά ένα ουσιαστικό αποτέλεσμα. Σκοπεύουμε να εργαστούμε προς την κατεύθυνση αυτού του αποτελέσματος με απόλυτη διαφάνεια και ειλικρίνεια. **Ωστόσο, δεν θα ήθελα οι προσπάθειές μας για την προστασία της φύσης και την**

εφαρμογή των συστάσεων για την κλιματική πολιτική να μετατραπούν σε ένα συγκαλυμμένο μέσο ανταγωνισμού στις παγκόσμιες αγορές. Αυτό θα ήταν πολύ λάθος. Αυτό θα υπονόμειε την εμπιστοσύνη σε αυτό που επιχειρούμε για το μέλλον της ανθρωπότητας.

Fyodor Lukyanov: Κύριε Πρόεδρε, έχουμε κάποιο δικό μας πρόγραμμα σχετικά με τις ενέργειές μας σε περίπτωση που η ΕΕ καθιερώσει φόρο άνθρακα και οι Ρώσοι παραγωγοί αναγκαστούν να τον πληρώσουν;

Βλαντιμίρ Πούτιν: Μέχρι στιγμής, δεν έχουν ληφθεί ουσιαστικές αποφάσεις που θα υπονόμειαν τα συμφέροντά μας ή που θα ήταν αδιαφανείς ή απολύτως άδικες. Έχω μιλήσει με ορισμένους από τους [δυτικούς] ηγέτες -δεν θα τους κατονομάσω τώρα- οι οποίοι γνωρίζουν ότι οι απαιτήσεις που διατυπώνονται σε επίπεδο ευρωπαϊκών θεσμών δεν είναι διαφανείς και δεν μπορούν να χαρακτηριστούν δίκαιες. Όλα αυτά απαιτούν σίγουρα περισσότερη συνεργασία. Ελπίζουμε ότι αυτό θα γίνει μέσω του διαλόγου με άλλες χώρες, συμπεριλαμβανομένης και της Ρωσίας

.....

Anatol Lieven από το Ινστιτούτο Quincy για την Υπεύθυνη Κρατική Επιχειρηματικότητα.

Σας ευχαριστώ, κύριε Πρόεδρε, που ήρθατε. Η Κίνα και άλλες χώρες έχουν προχωρήσει **στην παραγωγή ηλεκτρικών αυτοκινήτων**, βασικό μέρος της πρωτοβουλίας τους για την καταπολέμηση της κλιματικής αλλαγής. Ποια είναι τα σχέδια της Ρωσίας στο θέμα αυτό; Σας ευχαριστώ.

Βλαντιμίρ Πούτιν: Έχω αναφερθεί κατ' επανάληψη επ' αυτού. Φυσικά, όταν τα αυτοκίνητα κινούνται στις πόλεις αποτελούν έναν από τους μεγαλύτερους ατμοσφαιρικούς ρύπους, όπως και οι κατοικίες, οι επιχειρήσεις κοινής ωφέλειας και η βιομηχανία. Αυτό είναι προφανές. **Αλλά σε παγκόσμια κλίμακα δεν πρέπει να ξεχνάμε από πού προέρχεται η ηλεκτρική ενέργεια.**

Ας είμαστε ειλικρινείς μεταξύ μας. Τα ηλεκτρικά οχήματα είναι καλό πράγμα, αλλά η ρύπανση του περιβάλλοντος κατά την παραγωγή ηλεκτρικής ενέργειας δεν είναι τόσο καλή. Εν τω μεταξύ, η παραγωγή άνθρακα σε ευρωπαϊκές χώρες, όπως η Γερμανία, μιας και ο Αλέξανδρος μόλις ρώτησε γι' αυτό, είναι διπλάσια από ό,τι στη Ρωσία. Είναι διπλάσια εκεί. Νομίζω ότι ανέρχεται στο 32%, ενώ εδώ είναι 15-16%.

Αλλά κατ' αρχήν αυτό είναι σωστό. Στη Ρωσία, τέτοια παγκόσμια αποθέματα φυσικού αερίου θα μπορούσαν να καταστήσουν το καύσιμο των κινητήρων φυσικού αερίου εναλλακτική λύση. Είναι απαραίτητο να αλλάξει το ενεργειακό ισοζύγιο υπέρ της πράσινης στρατηγικής και σε αυτή την περίπτωση, θα καταφέρουμε να φτάσουμε στο επιθυμητό αποτέλεσμα.

Fyodor Lukyanov: Κύριε Πρόεδρε, έχετε οδηγήσει ηλεκτρικό αυτοκίνητο;

Βλαντιμίρ Πούτιν: Ναι, έχω οδηγήσει, στο Ογκάριοβο.

Fyodor Lukyanov: Πώς είναι; Υπάρχει διαφορά;

Βλαντίμιρ Πούτιν: Οδηγώ αυτά τα αυτοκίνητα στο Ογκάριοβο, αυτό είναι αλήθεια, αλλά δεν αισθάνομαι μεγάλη διαφορά. Είναι καλά αυτοκίνητα.

.....